

V posledních říjnových dnech se v Berlíně uskutečnila mezinárodní konference pořádaná mezioborovou vědeckou komisí pro data ve vědě a technologiích (CODATA – Committee on Data for Science and Technology), která je součástí mezinárodní rady pro vědu (International Council for Science), ve spolupráci s Deutsche Gesellschaft für Kartographie a Staatsbibliothek zu Berlin, v jejichž prostorách se jednání odehrávalo. Většina účastníků byla ze Spolkové republiky Německo, poměrně silně (třemi příspěvky) byla zastoupena Česká republika, dále Itálie, Rakousko a Švýcarsko, ze zámoří přijeli kolegové z Princetonské univerzity (USA), další účastníci byli z Jihoafrické republiky a z Hongkongu.

Přes pestrost geografického i institucionálního původu účastníků se během konferenčních jednání ukázalo, že možnosti i problémy spojené s vývojem databázových a datových nástrojů v humanitních vědách jsou velmi podobné. Pořadatelé se snažili uspořádat sekce alespoň zhruba podle tematické příbuznosti, příspěvky je však možné rozdělit do několika skupin i z jiných hledisek: převažovaly prezentace rozmanitých projektů v různém stadiu rozpracovanosti, zaznělo několik příspěvků na téma propojení a komunikace dílčích databází, ať už v obecné rovině standardizace nebo konkrétněji propojování menších institucí. Poslední jednací den byl částečně věnován právnímu pozadí shromažďování a zpřístupňování dat.

Konkrétní projekty se soustřeďovaly na digitální zpracování pramenů nebo sbírek s cílem nejen vytvořit uživatelsky komfortního prostředí nebo shromáždit virtuálních kolekcí fyzicky rozptýlených pramenů, ale i možnit analýza obrazů samotných předmětů způsobem, který originál nedovoluje. Příkladem může být zpracování a vizualizace Humboldtových cestovních deníků, projekt The Blue Mountain Princetonské univerzity na zpřístupnění časopisů avantgardy (zahrnuty jsou i české tituly, v současnosti je zpřístupněný Umělecký měsíčník z let 1911-1914!), nebo virtuální zpřístupnění etnografických sbírek německého misionáře Carla Hoffmanna. Zajímavým podnětem pro práci s digitálními obrazy nejen v perspektivě zkoumání produktů „masové“ výroby byl příspěvek o metodě použití komponentů v manufaktuře na bronzová zrcadla ve staré Číně.

Do této skupiny je možné zahrnout i projekt, který na konferenci prezentovaly autorky této zprávy, byť problematika standardizace biografických dat, již se zabývaly především, cíle konkrétního projektu přesahuje a byla diskutována jak po odeznění příspěvku, tak v širších souvislostech i v kuloárech. Není překvapivé, že jedním z partnerů konference byla Deutsche Gesellschaft für Kartographie, protože kartografická data hrají při vizualizacích údajů shromážděných v nejrůznějších databázích značnou roli (např. příspěvek kolegů z Masarykovy univerzity v Brně o vytváření souborů prostorových dat pro účely historického výzkumu). Zajímavým impulsem pak byla prezentace vytváření digitálního archivu pro minulost jižní Afriky před nástupem kolonialismu; daleko větší váha než při zpřístupnění „papírové“ minulosti Evropy se klade na digitální uchování zvukových záznamů a vyobrazení trojrozměrných předmětů.

V souvislosti s právní problematikou byly zmiňovány ochranné lhůty autorských práv, použití a sdílení autorsky chráněných dat v prostředí internetu, zvláštní příspěvek byl věnován problematice zcela otevřenému přístupu k volně použitelným datům na příkladu obrazového archivu knihovny Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) v Curychu.

Závěrečná debata ukázala, že tendence, otázky k debatě i pochybnosti předkládané autory jednotlivých prezentací se v hlavních bodech shodují. Na prvním místě je to udržitelnost a

existence často velice sofistikovaných databází i po skončení financování v rámci konkrétního projektu, a sdílení dat a komunikace v databázovém prostředí, komplikované technickými i právními překážkami. Problémem úzce souvisejícím s prvním bodem je potom hodnocení databází jako výstupu vědecké práce. V závislosti na té které zemi je kladen tu větší, tu menší (ale vždy značný) důraz na výstup v podobě textového, klasicky nebo elektronicky vydaného útvaru (monografie, statě), který je hodnocen jako primární produkt vědeckého výzkumu. Jistě není bez zajímavosti názor, který v diskusi zazněl, že se tento přístup může jevit jako snaha etablovaných vědeckých nakladatelství o udržení monopolu na rozhodování o tom, co ještě je a co už není věda ...

Hedvika Kuchařová, Kateřina Valentová